

3. De eenheid van de gemeente

Vanuit de context van de gemeente - de wereld temidden waarvan zij leeft en functioneert, het geloof belijdt en de lofzang gaande houdt - maken we de stap naar binnen, naar het interne leven van de gemeente zelf. Eén van de eerste dingen die je dan tegenkomt is de vraag of de gemeente een eenheid is, een gemeenschap van mensen die zich met elkaar verbonden weten, die als het ware - hoe onderling verschillend ook - een familie is, een gezin. De buitenstaander, die op welke wijze ook met de gemeente kennismaakt, merkt dat als een van de eerste dingen op. Hij of zij voelt of er een sterke onderlinge band is, warmte, liefde, eenheid en eensgezindheid, of niet. De eenheid van de gemeente heeft daarom alles te maken met haar aantrekkingskracht en uitstraling. Het is dan ook een van de meest wezenlijke van haar kenmerken.

Betekenis

De achterliggende vraag is dan wat we met die eenheid bedoelen en wat dat eigenlijk is. Van de eerste gemeente lezen we, dat de leden ervan elke dag eendrachtig of eensgezind in de tempel waren. Paulus roept de gemeente van Efeze op om de eenheid des Geestes te bewaren, en de gemeente van Filippi wordt door hem vermaand om een te zijn in streven en bedoelen. Zo zijn er nog wel enkele teksten te noemen, die de eenheid van de gemeente onderstrepen als een van haar meest essentiële kenmerken.

Die eenheid wil niet zeggen dat je allemaal van dezelfde kerkelijke richting of modaliteit bent of zou moeten zijn. Het betekent ook niet dat je allemaal dezelfde achtergrond hebt, dezelfde interesse of kerkelijke voorkeur. Het betekent niet dat je allemaal hetzelfde denkt of het met elkaar eens bent. Ook niet dat je allemaal even ver bent in het geloof of in de beleving daarvan. Het betekent evenmin dat je elkaar allemaal even aardig en sympathiek vindt. Hoe verschillend mensen ook zijn van culturele en / of maatschappelijke achtergrond, wel of niet kerkelijk opgegroeid en opgevoed, pas tot geloof gekomen of al lang geleden, hoog of laag op de maatschappelijke ladder, ambtsdrager of gewoon gemeentelid, met veel of weinig geestelijke gaven, sterk of zwak in het geloof, enzovoort, dat maakt voor de eenheid van de gemeente niet uit.

Met al die onderlinge verschillen kan er toch een grote eenheid zijn in de gemeente. De oorzaak is dat die eenheid niet voortkomt uit ons, omdat wij als gemeenteleden zo op elkaar aangesloten zijn of ons zo één voelen met elkaar. Dan zou die eenheid heel en zelfs onmogelijk zijn, omdat met de zonde in alle onderlinge verhoudingen zoveel gebrokenheid is gekomen, dat een volkomen eenheid niet meer mogelijk is.

Eenheid

Die eenheid komt niet voort uit ons, maar uit Hem, Die het Hoofd is van Zijn lichaam en Die er ook het fundament van is. In een gezin is niet één kind hetzelfde, ze zijn allemaal verschillend in aanleg, karakter, ontwikkeling, gaven. De een is gemakkelijk, de ander wat moeilijker. Toch zijn ze één - en dat is ook hun fundamentele eenheid - omdat ze uit dezelfde ouders geboren zijn. Hoe verschillend ook, dat maakt ze tot één gezin.

Zo is het ook met de gemeente en met de gemeenteleden, die de Here Jezus kennen. Door het geloof met Hem verbonden zijn ze kinderen van God, zegt de bijbel. Want wie de Here Jezus heeft aangenomen, die heeft Hij de macht, je kunt ook zeggen de bevoegdheid, gegeven kinderen Gods te worden (Joh. 1:12). En in 1 Johannes 3:1 staat: 'Ziet welk een liefde ons de Vader heeft gegeven, dat wij kinderen Gods genoemd worden, en wij zijn het (ook).' Als kind van God behoor je dan ook tot het gezin van de Here God! Je bent niet te vondeling gelegd, want als je de Here Jezus hebt leren kennen, ben je (weder)geboren in het gezin van God. En zoals het is in een gewoon gezin, zo is het ook in Gods gezin. Hoe verschillend al die kinderen van elkaar mogen zijn, zelfs in huidskleur, in stam, in natie, ze zijn hierin één, dat ze uit God geboren zijn. Ze hebben God als dezelfde Vader en de kerk, de gemeente, als dezelfde moeder. Dat maakt principieel en fundamenteel hun eenheid uit.

Zo gebruikt Paulus in Efeze 4 regelmatig het woordje 'een'. Hij heeft het over één Lichaam, één Geest, één Here, één God en Vader die is boven allen en door allen en in allen (vs. 5). Met andere woorden: Paulus fundeert de eenheid van de gemeente in de Drie-enige God. Daarin ligt haar eenheid verankerd. Dus niet in de min of meer gelijke gezindheid van de gemeenteleden, maar in Hem met wie zij verbonden is, Die haar gekocht heeft en betaald. En het is uitermate

belangrijk om dat heel goed vast te houden. Het is zeker belangrijk dat te bedenken als die eenheid in de praktijk van het gemeente zijn te wensen overlaat of onder spanning staat.

Ook al behoren kinderen tot hetzelfde gezin, hebben ze dezelfde ouders en dus dezelfde achternaam, dan wil dat nog niet zeggen dat een gezin ook in de praktijk altijd een eenheid is. Hoeveel gebroken gezinnen zijn er niet, gezinnen waarin kinderen niet meer met hun ouders omgaan en ook niet meer met elkaar, soms al jaren niet. Ze zeggen geen woord meer tegen elkaar. Zo kan het ook zijn in het gezin van God. Principiële eenheid is dus nog niet hetzelfde als praktische eenheid.

Verdeeldheid

Aan alle kerkelijke verdeeldheid en gebrokenheid is te zien hoe het grote gezin van de Here God al helemaal uit elkaar ligt. Maar ook in de plaatselijke gemeente of in een wijkgemeente is het lang niet altijd eenheid wat de klok slaat. En dat is het ook nooit geweest. Misschien heel even, in het begin. Maar ook in de eerste gemeente in Jeruzalem kwam die eenheid al heel gauw onder druk te staan door onderlinge tegenstellingen, jaloezie en wrijving.

Niet toevallig roept Paulus in zijn brieven de gemeente op eensgezind te zijn en de eenheid des Geestes te bewaren, elkaar in liefde te dragen en te verdragen en met alle nederigheid en geduld de ander uitnemender te achten dan zichzelf (Fil. 2:2.3). Die oproep alleen al maakt duidelijk, dat die eenheid in de praktijk bepaald niet optimaal was. Maar als geen ander wist de apostel ook van alle gebrokenheid in deze wereld, die ons leven en dus ook de gemeente niet voorbij is gegaan. Daarom is hij zich ook zeer bewust hoe broos en breekbaar die eenheid is. Zeker ook in onze tijd met zijn individualisme en egoïsme, materialisme en vitalisme - zoals we in hoofdstuk 2 hebben geconstateerd – verschijnselen die ook in de christelijke gemeente volop doorgedrongen zijn, met alle gevolgen vandien. Er is dan ook vrijwel geen gemeente waar geen spanningen of conflicten zijn. Soms zelfs ordinaire ruzies om de meest onbenullige dingen. Dat is altijd al voorgekomen. Soms zien gemeenteleden uit gemakzucht of onbewogenheid niet naar de ander om of hebben ze genoeg te stellen met zichzelf. Soms zien gemeenteleden uit hoogmoed op anderen neer of zien ze hen over het hoofd. Dat doet de eenheid bepaald geen goed, het is zelfs een van de belangrijkste struikelblokken waarop de eenheid van de gemeente kán en waarschijnlijk ook zál stukbreken.

Zo zijn er nog wel meer 'eenheidsbrekers', die in de gemeente hun schadelijke uitwerking hebben. Eén ervan is bijvoorbeeld het wantrouwen van elkaar, of de verdenking dat er gewerkt wordt met verborgen agenda's. Niet minder het geroddel en het gepraat over deze en de negatieve kritiek op gene. Wat kan er niet rondzingen aan eigen belang, aan vooroordeel, aan groeps- en machtsdenken, aan meningen die worden geuit als zijn ze door de Heilige Geest zelf geïnspireerd, terwijl ze volstrekt niet voortkomen uit of gebaseerd zijn op het Woord van God. Soms lijkt niet de eenheid van de gemeente maar juist de verdeeldheid en de onderlinge spanning het kenmerk van de gemeente te zijn. In sommige gemeenten is men daaraan ook allang gewend geraakt en weet men niet beter meer. Men doet er ook niets meer aan en accepteert het als een gegeven.

Er is er één, die dat uitstekend vindt. Hoe meer misverstanden en onbegrip in de gemeente, hoe meer veroordeling van elkaar en negatieve kritiek, hoe meer gemeenteleden hun eigen belang zoeken en hun eigen eer, hoe langer onderlinge verwijten en beschuldigingen blijven bestaan zonder uitgepraat te worden, hoe liever hij het heeft. Als er iets is, waaraan hij een afschuwelijke hekel heeft, is het wel de eenheid van de gemeente. Niet toevallig heet hij de diabolos, de uiteenwerper. Dag en nacht is hij bezig om zoveel mogelijk goede verhoudingen binnen de gemeente kapot te maken en aan stukken te breken.

Waarom is die diabolos daar zo fel op? Omdat hij als geen ander weet waar die eenheid van de gemeente toe leidt. Eenheid is namelijk niet zomaar een kenmerk van de gemeente, een van de vele, bijvoorbeeld omdat het nu eenmaal mooier is om een te zijn dan verdeeld of omdat het ook aangenaam en belangrijk is voor de gemeenteleden zelf. Dat is het ook. Het is een zegen voor de gemeente als de leden een goede band met elkaar hebben, een gemeenschap vormen, in Christus een zijn. Maar er zit ook een tweede kant aan. Die eenheid gaat veel verder en reikt veel dieper, die heeft namelijk een bijzondere uitwerking en dient ook een positief doel. Daarom is de eenheid van de gemeente ook zo essentieel.

Eenheid is (aantrekkings)kracht

Ik vroeg iemand of men in zijn bedrijf ook aan teambuilding deed. Zijn antwoord was: 'Wij doen niet anders!' Een ander vertelde dat in zijn bedrijf van de kant van de leiding geen eenheid was in visie en beleid. Ze spraken elkaar tegen, sommigen hadden bonje met elkaar. Het gevolg was dat niemand meer goed wist waar hij aan toe was, iedereen raakte half gefrustreerd en alleen het hoognodige werd gedaan. Het kwam niet meer tot een optimale productie, de resultaten begonnen tegen te vallen, want de klanten merkten dat en gingen het elders zoeken. De oorzaak: geen eenheid!

Een verpleegkundige vertelde dat er op haar afdeling in het ziekenhuis geen goede samenwerking was. Sommigen voelden elkaar al helemaal niet aan, anderen begrepen elkaar regelmatig verkeerd, weer anderen verschilden in taakopvatting. Ze waren wel zo wijs dat ze er in het bijzijn van de patiënten het zwijgen toe deden. Of die het ook niet merkten? Natuurlijk wel. Ze proefden in allerlei situaties dat de sfeer niet goed was. Ze hadden geen vermoeden van de oorzaak, maar vonden het niet prettig op die afdeling te moeten liggen. De oorzaak: geen eenheid.

Niet anders is het in de gemeente van Christus. Waar die eenheid zoek is, gemeenteleden langs elkaar heen leven en werken, waar de gemeenschap niet gevonden en daarom ook niet beleefd wordt, heeft de gemeente haar aantrekkingskracht voor een groot deel verloren. Daar komen geen mensen bij, maar lopen zelfs gemeenteleden weg. Want de aantrekkingskracht van een gemeente is (ongeveer) recht evenredig met haar eenheid.

Nu is dat natuurlijk van meer factoren afhankelijk dan alleen van de eenheid. Bijvoorbeeld ook van welke boodschap er verkondigd wordt, hoe de leiding is in de gemeente, enz. Maar voor een groot deel hangt het zeker van de eenheid af. Want reken er op dat mensen van buiten het merken. We kunnen wel denken van niet, maar we vergissen ons. Als ze het niet horen -meestal wel! - dan voelen ze het nog wel aan de sfeer, ze zien het aan de omgang met elkaar, aan de liefde tot elkaar, enz. En de meeste mensen zijn zeer sfeer- en klimaatgevoelig. Als er geen eenheid en eensgezindheid is, houden ze het binnen de kortste keren voor gezien. Terwijl omgekeerd het samen optrekken, de verbondenheid met elkaar, aantrekkingskracht betekent naar buiten. Dáárom wil satan die eenheid ook zo graag verstoren, omdat hij weet wat de uitwerking daarvan is.

Een duidelijk voorbeeld daarvan vinden we in Genesis 11, de torenbouw van Babel. De mensen waren één van taal en één van spraak, staat er. Er was dus een grote mate van eenheid. Elkaars taal spreken is alleen al een belangrijke voorwaarde voor eenheid, zeker als je daarbij elkaar ook nog goed 'verstaat'. Zo nemen ze het gezamenlijke besluit een stad te bouwen met een toren, met de bedoeling een oriëntatiepunt te hebben en zich een naam te maken op aarde. En bij alle onderlinge verschillen, want die zullen er ook toen zijn geweest, in de uitvoering van dat plan leggen ze een hechte eenheid en eensgezindheid aan de dag. Wat is de reactie van de Here God hierop? Hij zegt: 'Dit is het begin van hun streven, nu zal niets van wat zij denken te doen voor hen onuitvoerbaar zijn' (Gen. 11:6). Waarom niet? Vanwege de eenheid die ze hebben. Hun eenheid is hun kracht. En de Here weet dat, Hij kent de kracht en de uitwerking daarvan.

Maar de duivel weet dat ook maar al te goed. Hij zal daarom zijn uiterste best doen om alle negatieve krachten te bundelen en daarmee zoveel mogelijk eenheid te bewerkstelligen om zo zijn eigen rijk te bouwen. Anderzijds zal hij proberen het werk van God af te breken door in Zijn gemeente zoveel mogelijk twist en tweedracht te zaaien, juist omdat hij weet welke consequenties dat heeft.

Eenheid heeft een krachtige uitwerking, naar de negatieve, maar ook naar de positieve kant. Ik noem enkele voorbeelden. In 1999 werd het Stedelijk Lyceum in Roermond voor de derde keer in successie tot de beste middelbare school in ons land gekozen. In een interview met een van de docenten vroeg de verslaggever wat hun geheim was. De docent had een kort antwoord op die vraag. Hij zei: 'Omdat we als leerlingen en docenten *samenwerken* aan één doel!' Het was het gevolg van hun eenheid en doelgericht bezig zijn.

Als het Oranje-team aantreedt voor het Europese of wereldkampioenschap, maar al in de eerste wedstrijden sommige spelers hun eigen spelletje spelen waardoor er geen samenspel en dus geen eenheid in het team is, dan is de uitkomst duidelijk. Ze komen nergens, ze worden bij de voorrondes al uitgeschakeld. Want naast een goede techniek en tactiek is niet minder een goede teamgeest hun kracht, waardoor ze niet elke wedstrijd bij voorbaat winnen, maar wel eerder kans maken om te winnen. Toen in 1945 de geallieerden, de strijdkrachten van verschillende nationaliteiten, in grote eenheid van inzet en motivatie, van visie en doel, de aanval inzetten op het Duitse Rijk, werd dat het begin van de bevrijding.

Niet anders is het in de gemeente. Haar aantrekkingskracht is voor een belangrijk deel het gevolg van haar eenheid. Zo zegt Psalm 133 (berijmd): waar liefde woont - waar dus eenheid is, waar mensen in liefde van harte met elkaar verbonden zijn - dáár gebiedt de Here Zijn zegen! En wat bidt Jezus in dat indrukwekkende gebed van Johannes 17? Hij bidt voor hen - die in Hem geloven - dat zij één zijn, zoals Hij en de Vader één zijn. En dan komt het: 'Opdat de wereld gelove dat Gij mij gezonden hebt' (Joh. 17:21). In zulke woorden kun je zien hoe wezenlijk de eenheid van de gemeente is voor het getuigenis naar buiten. Het is niet toevallig dat Paulus' roep om eensgezindheid uitloopt in het 'opdat in de naam van Jezus zich alle knie zal buigen' (Fil. 2:10.11). Zonder eenheid zal dat niet zo gemakkelijk gebeuren en gaat zelfs alle aantrekkingskracht verloren. Maar met die eenheid mogen wij grote dingen van God verwachten, ook vandaag nog! Laten wij ons daarom 'beijveren', of 'benaarstigen' (Ef. 4:3,SV) die eenheid des Geestes te zoeken, te oefenen en te bewaren.

Praktijk

In de eerste plaats is het van belang allerlei dingen samen te doen. Hoe meer gezamenlijke activiteiten in kleiner of groter verband, hoe beter. Ik denk alleen al aan de kerkdiensten op de zondag. Samen zingen, samen bidden, samen bezig zijn in de verkondiging van Gods Woord, het scheidt een band met elkaar. Maar daarnaast kunnen er niet genoeg plekken zijn in de gemeente waar gemeenteleden elkaar ontmoeten. Niet alleen in de kleine groepen, in vergaderingen, bijbelstudie, bezinning en gebed met en voor elkaar, maar ook in de ontspannen sfeer van samen eten, gezamenlijke sportbeoefening, deelname aan een koor of orkest, enz. We zullen er in het vervolg van dit boekje nog vele tegenkomen. Niet te vergeten ook het samen opzetten en uitvoeren van een actie voor een of ander extern doel. Afgezien van de materiële waarde, de opbrengst, heeft het ook een immateriële waarde, het bevordert de eenheid en gemeenschap van de gemeente

Visie

Aan die eenheid zal wel een heel bewuste visie ten grondslag liggen. We zullen namelijk in alles heel goed bedenken dat we van dezelfde komaf zijn, leden van hetzelfde gezin van God, broeders en zusters van elkaar. Als we ons dat niet bewust zijn, wordt het met de eenheid bij voorbaat al heel moeilijk. Maar als we beseffen dat we als gemeenteleden aan elkaar gegeven zijn en we danken God voor elkaar, dan komen we ook verder. Paulus zegt: 'Indien er enige gemeenschap is des Geestes' (Fil. 2:1) en hij bedoelt: die *is* er. Zo zijn er ook veel dingen in de gemeente om blij mee te zijn. Er *is* omzien naar elkaar. Er *is* meeleven met elkaar. Maar, zo zegt hij, 'Maakt dan mijn blijdschap volkomen door eensgezind te zijn' (Fil. 2:2), letterlijk: hetzelfde te bedenken en op hetzelfde gericht te zijn. Met als doel, diegenen die de Here Jezus nog niet kennen, te laten kennismaken met het kostbare evangelie van genade en vrij spraak.

Die eenheid zullen we niet laten torpederen door egoïsme of eerbejag, door ons eigen belang te laten prevaleren boven het welzijn van de hele gemeente. Want dat kan indirect tot gevolg hebben dat mensen het evangelie niet leren kennen, met alle gevolgen van dien! Terwijl, omgekeerd, waar die eenheid wel gestalte krijgt, mensen worden aangetrokken en gewonnen. Daarom zegt Paulus met treffende woorden 'Laat die gezindheid bij u zijn, welke ook in Christus Jezus was' (Fil.2:5). Neem een voorbeeld aan Hem. Van zo'n hoge komaf, wilde Hij de minste worden onder de minsten, heeft Hij zich ontledigd en de gestalte van een dienstknecht aangenomen. Waar die gezindheid van Hem realiteit wordt in ons leven, zal dat de eenheid van de gemeente op een bijzondere wijze ten goede komen en daarmee ook haar getuigenis.

En áls er belemmeringen zijn die de eenheid frustreren, als er wantrouwen is in mijn hart, kritiek, veroordeling of negativiteit - en dat kan ieder wel bij zichzelf constateren - dan is er maar een remedie: je leven en je hart daardoor niet langer laten verzieken, maar er mee naar de Here

Jezus gaan. En het wordt van je afgenomen. Met Zijn Geest van liefde en vrede zal Hij je hart vervolgens opnieuw doorstromen en bezielen. Als er daarom moeite is met deze of gene, of de ander heeft moeite met ons, zullen we het er niet bij laten zitten. Niet om de ander alleen, maar ook om jezelf. In zulke situaties zullen we elkaar daarom opzoeken en samen de weg gaan naar het kruis, waar Jezus stierf. En bij het kruis staan we allemaal met lege handen. Volle handen worden daar leeg gemaakt. Dat is nodig, want alleen met lege handen kun je elkaar de hand geven. En waar die handen elkaar vinden, vinden ook harten elkaar. Daar vindt verzoening plaats, daar komt eenheid. Een eenheid die zijn uitwerking niet mist, want daaraan verbindt de Here Zijn zegen. Dat is zijn vaste belofte.